

УДК 784.71+398.22]:355.01(100)“1914/1918”

Оксана Кузьменко
(Львів)

СТРІЛЕЦЬКА ТЕМА В КОНТЕКСТІ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРОЗИ ПРО ПЕРШУ СВІТОВУ ВІЙНУ (проблеми збереженості, атрибуції та едиції)

Народним оповіданням та переказам про січових стрільців належить важливе місце в українському прозовому фольклорі про Першу світову війну. Серед нагальних питань їх дослідження – пошук давніх фіксацій, здійснення спеціальних фольклорних записів, жанрове визначення текстів, підготовка до видання тематичного збірника. Проблемним є питання вироблення єдиних принципів розшифрування матеріалу (застосування виконавської моделі допомагає встановити фольклорність творів), а також його упорядкування.

Ключові слова: прозовий фольклор, перекази про січових стрільців, фольклорність, виконавська модель.

Народные рассказы и предания о сечевых стрельцах занимают важное место в украинском прозаическом фольклоре о Первой мировой войне. Среди главных вопросов их изучения – поиск давних фиксаций, проведение специальных фольклорных записей, жанровое определение текстов, подготовка к изданию тематического сборника. Проблемным остается вопрос единых принципов расшифровки материала (применение исполнительской модели помогает определить фольклорность произведений), а также его упорядочения.

Ключевые слова: прозаический фольклор, предания о сечевых стрельцах, фольклорность, исполнительская модель.

Folk and traditional stories about riflemen take a significant place in the layer of Ukrainian WWI prose folklore. Among the urgent problems in their research are: searching of old-established fixations, conducting of direct-oriented folklore records, genre determination of texts, preparing of a thematic collection to the publication. Certain problems are risen with the question of working out of common principles for decipherment of the collected material (applying the 'performer model' is helpful to identify the folklority of pieces) as well as its regulation.

Keywords: folk stories, traditional stories about riflemen, folklority, 'performer model'.

Народним оповіданням та переказам про українських січових стрільців належить важливе місце в українському прозовому фольклорі про Першу світову

війну. Вони є тією невід'ємною часткою народної творчості українців, що виникла на початку ХХ ст. і яка з причини підцензурності радянської гуманітарної

науки була представлена надто тенденційно й неповно. Відомо, що видання українського фольклору, які виходили впродовж 1920–1980-х років, не могли відобразити об'єктивної картини розвитку оповідної традиції на історико-героїчну тематику. Мусимо визнати, що навіть ті нечисленні тексти, які ввійшли до тематичних збірників історичної прози ХХ ст., – кон'юнктурні [3, с. 125–340] ¹. Очевидною є їхня обмеженість і щодо часу запису, і щодо географії (виключно тексти із центрально-східних областей України), і щодо відібраних сюжетів. Переважають оповідання, у яких героїзується революційна боротьба більшовиків, Червона Армія в її боротьбі з «білополяками», «козаками», «махновцями», «петлюрівцями» [див.: 14, с. 192–193, 143, 204–205]. Натомість оповідання про антибільшовицькі виступи селян подано завуальовано – як «антигайдамацькі». Певною мірою на таку «особливість» звернув увагу С. Мишанич. Як упорядник академічного збірника «Народні оповідання» (1986), він зазначив, що майже всі вони записані в 1930-х роках від колишніх учасників подій, «переважно від робітників Донецька і Ворошиловграда, Києва і Запоріжжя, Нікополя і Борислава. Лише окремі зразки зафіксовані в селах Чернігівщини, Київщини, Дніпропетровська, Полтавщини й Буковини» [12, с. 343–344]. Отже, питання висвітлення всенародного погляду на світову війну 1914–1918 років, яка, за свідченнями істориків, була важким випробуванням для України й особливо для західноукраїнських земель, залишається актуальним і надалі. У нашій статті ми спробуємо окреслити найважливіші моменти в дослідженні фольклорної прози початку ХХ ст. головню в аспекті стрілецької тематики.

Першим кроком був пошук давніх записів фольклору про січових стрільців. В Архівних наукових фондах рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України зберігаються матеріали, які засвідчують, що збір новотворів про світову війну одним з перших започаткував В. Гнатюк. Авторитетний фольклорист особисто зафіксував декілька оповідань про драматичні епізоди життя українських селян Галичини під час московської окупації [АНФРФ

ІМФЕ, ф. 28-3, од. зб. 413, арк. 3–5]. Його ідею систематичного збирання різножанрових творів, у тому числі прозових, було висвітлено в статті «Війна і народна поезія» (1916). До роботи долучилися як інтелігенція, свідомі цінності цього матеріалу (А. Баб'юк, О. Бабій [див.: 8, с. 233–236; 9, с. 188], П. Шекерик-Доників, Б. Заклинський та ін.), так і селяни, які волею долі опинилися на фронті.

Спеціально справу запису оповідей січових стрільців організував Осип Назарук (1883–1940), відомий на початку ХХ ст. громадсько-політичний діяч Галичини, публіцист. Його праця як керівника стрілецького культурно-мистецького об'єднання «Пресова квартира УСС» увінчалася збиранням цінних спогадів. Незначна частина цих автобіографічних оповідань у формі меморатів, а також сатиричних творів малих прозових жанрів (стрілецькі анекдоти, афоризми) зберігається у фондах Центрального державного історичного архіву у Львові [ЦДІАУЛ, ф. 309, оп. 1, спр. 1785, арк. 1–15; ф. 359, оп. 1, спр. 76, арк. 1–125; ф. 359, оп. 1, спр. 83, арк. 1–43; ф. 353 т, оп. 1, спр. 227, арк. 26–50]. Проте більшість унікального матеріалу, на жаль, перебуває за межами України, зокрема в Національній бібліотеці у Варшаві, куди було вивезено частину архіву НТШ ². Нам вдалося розшукати рукописи воєнних оповідань, що їх було записано з уст рядових стрільців, а також стрілецькі щоденники, нотатки із цікавими вкрапленнями фольклорних творів (текстів стрілецьких пісень, описів участі стрільців у календарно-обрядових діях тощо) ³. Деякі з оповідань О. Назарук опублікував у книзі «Слідами Українських Січових Стрільців» (Відень, 1916), яку написав у формі польового щоденника. Зіставляючи її з рукописами, бачимо, що автор досить уважно поставився до передачі змісту оповідань з життя стрільців. Методика, яку він обрав, а саме – докладне протоколювання усних оповідань, відтворення їх у формі розширених цитат, типологічно наближена до процесу запису і складання скриптів фольклорної прози. Крім цього, тексти були записані від різних за віком і за ієрархічним положенням січовиків (стрільці, четарі, десятники, сотники), із ретельним збереженням особливостей діалектного мовлення («списане “із уст”, просто, щиро і майже наївно,

зовсім, як оповідач»), з дуже докладною паспортизацією, у якій подано яскраву характеристику оповідача.

Практика записування під час війни особистих гострих вражень, почутих зі слів товаришів-стрільців, захоплювала багатьох стрільців. Деякі оповідання було літературно опрацьовано й опубліковано ще під час війни на шпальтах газет і календарів. У повоєнний час стрілецькі спогади було надруковано на сторінках галицької преси, яка припинила свою діяльність у 1939 році [11].

Фольклорні записи переказів та оповідань про січових стрільців було здійснено на початку 1990-х років. Тоді на проблемі запису зникаючих зразків прози першої третини ХХ ст. зацентрував увагу Г. Дем'ян. Невдовзі, ґрунтуючись на матеріалі з архіву Г. Дем'яна та власних записах із Бойківщини, коротку характеристику трьом сюжетам про січових стрільців дав В. Сокіл. Відтак у наступному десятилітті спеціальних записів народної прози про січових стрільців ніхто не здійснював, вони з'являлися спорадично в руслі інших фольклористичних тем. Віднедавна народні оповідання про Першу світову війну, перекази про українське січове стрілецтво стали об'єктом наших цілеспрямованих пошуків. Зважали передусім на особистий досвід збирання стрілецьких пісень, найбільше з яких було записано на Опіллі, Західному Поділлі, Буковині, Гуцульщині, Покутті, Бойківщині, Надсянні [19]. У цих регіонах інформатори нерідко супроводжували виконання пісень цінними коментарями, що стосувалися історичних подій, пов'язаних із січовими стрільцями, їхньою діяльністю під час війни чи в повоєнне двадцятиліття. Інколи ці репліки переростали в художню оповідь про перебування стрільців у цій місцевості, стрілецькі пам'ятники та могили тощо. Зазначимо, що на вибір терену для запису фольклорної прози про січових стрільців впливає локальний характер збереження польового матеріалу. «Позатекстові явища» (місця стрілецьких боїв, тривалої дислокації, розташування Вишколу, Коша УСС тощо) дозволили окреслити прерогативні регіони для обстеження. Наші записи під час експедицій на Східне та Західне Поділля (2006, 2008), Закарпаття й Бойківщину (2007) переконали в тому, що матеріал не виходить за рамки традицій-

ного формування сюжетів історичної прози, які, на думку дослідників, пов'язані не так з «великою» історією, як із «мікро-історією», з утіленням фактів «місцевого масштабу» [6, с. 108]. Так, оповідання інформаторів із с. Вівся Козівського району Тернопільської області стосувалися епізоду про стрілецьку могилу, що стоїть у центрі села. Тут вдалося записати оповідання з мотивами: учитель ініціює створення стрілецької могили; селяни насипають стрілецьку могилу всупереч польській владі; дівчата вшановують стрілецьку могилу; вороги розкидають стрілецьку могилу. У цьому оповіданні образ могили є композиційним центром.

Окрушини історій про стрілецтво збереглися переважно в пам'яті літніх людей. Ці твори відображають історичну дійсність із позиції далекої ретроспекції, що дозволяє вважати їх переказами новітньої доби. Загалом у жанровій атрибуції прозових творів про січових стрільців особливу роль відіграє оповідач та його аудиторія. Цей чинник дозволяє зробити розподіл. Критерієм слугує середовище виникнення й побутування творів (стрілецьке, загальнонародне), адже спершу побутували оповідання-спогади та твори малих жанрових форм (анекдоти) самих січових стрільців як учасників і свідків стрілецького чину. У наш час можна записати оповідання, перекази, зрідка легенди ⁴ про стрільців або з домінуючими мотивами на стрілецьку тему. Інформатори перебувають на значній епічній відстані від описуваних подій. У неоднорідній жанровій панорамі прозових творів про «австрійську» чи «польську» війни помітний типологічний зв'язок з давнішими пластами українського воєнного фольклору (козацький, гайдамацький, опришківський), який був породженням соціальних та національно-визвольних рухів [4, с. 52–53].

Не менш гостро стоїть питання наукового представлення прозового фольклору, який з'явився у ХХ ст. [18, с. 72–429; 20; 22], що фактично входить у методологічну сферу усної історичної досліджень [1, с. 78–270; 10, с. 139–149; 15, с. 216–226]. Опубліковані протягом останніх років фольклорні збірники відображають різні методи едиційної текстології, що підтверджує існуючу проблему делімітації текстів новітньої формації, яку порушив Р. Кирчів. Цінним є визначення однієї

з ознак фольклорності сучасного тексту, яка, на думку вченого, полягає в процедурі «уловлення присутності фольклорної свідомості як об'єднуючого чинника системи стереотипів тексту» [5, с. 293]. Автор чітко говорить про те, що бачення і врахування елементів традиційності й стабільності фольклорного тексту є неодмінним складником механізму виокремлення з мовленнєвого потоку та мотивації його фольклорності [5, с. 294]. Ці питання стосуються також оповідань про стрільців. Справді, тексти, які вдалося записати, часто не мають достатніх ознак традиціоналізації, хоча певні прикмети вказують на процес виходу їх за рамки «разовості». Вагомим орієнтиром вважаємо підхід С. Мишанича в баченні фольклорної природи оповідань-спогадів. Учений обґрунтовує думку про те, що вже на рівні першого повідомлення про подію домінують стає не інформація, а «ретроспективна передача почуттів, переживань очевидця, свідка, учасника події, зображення емоційного стану оповідача» [13, с. 42], де відповідна оцінка формує художню структуру твору.

Розглянемо, для прикладу, оповідання, яке ми записали в с. Посухів Бережанського району Тернопільської області. Оповідачка Ганна Скальська, 1946 р. н., є типовим носієм фольклорної традиції, яка вільно почувається із зацікавленою аудиторією. Перший досвід спілкування ще в 1998 році вказував на те, що інформаторка (колишня голова сільради) не відчувала дискомфорту від присутності незнайомих, оскільки мала можливість часто спілкуватися з різними людьми. Після опитування з'ясувалося, що вона виховувалася в системі традиційного світосприйняття. Її поняття про моральні, духовні якості людини, традиційні знання формувалися в родині (стандартні фрази «моя бабуся розказувала», «моя цюця розказувала»). Це було важливо для нас і під час другої зустрічі, метою якої став запис спогадів про січових стрільців. Прикметно, що негативи, пов'язані з відтворенням тексту на «замовлення», значною мірою нівелювалися природністю й щирістю атмосфери повторної зустрічі. Обмеженість часу, виділеного для записувача, спровокувала дещо прискорений темп оповіді, що позначилося на її наповненості. Такі деталі варто врахувати й фіксувати в скрип-

тах, оскільки комунікативний аспект, як засвідчують спостереження багатьох авторитетних дослідників прозового фольклору, є важливим. На думку К. Чистова, текст переказу формується в ході його виконання й залежить від обставин, у зв'язку з якими він виконується [21, с. 156]⁵. Тому інформацію про умови запису, склад аудиторії для подальшого опрацювання тексту вважаємо потрібною.

При розшифруванні оповідання ми застосували методику змішаної системи поєднання пунктуаційних знаків, яку успішно апробували О. Бріцина та І. Головаха [2, с. 54–55]. Автори, і це нам видається переконливим, враховували не тільки діалектні особливості, але й ритміко-інтонаційний малюнок, що впливає на зміст твору. Skorиставшись новою методикою, помітили цікаве явище. Виконавиця несвідомо інтонувала з потоку мовлення слова, які в тексті є опорними, клішованими зачинами, кінцівками або медіаторами художньої образності. Наведемо фрагмент розповіді, коли оповідачка тільки входила в атмосферу творення, намагалася сформулювати відповідь на запитання: «Хто такі січові стрільці?»:

«Легіон Українських Січових Стрільців – це була **армія**, яка воювала в складі Австро-Угорської армії. Так в селі розказували, і **я то повторюю**.

Дусить того, коли йшли **бої на горі Лисоні**, то котрий січовий стрілець **гинув там**, то його привозили сюди на похоронення в село. Один **хозяїн**, господар, віддав свого города для того, щоби зробити **цвѣнтар**. То просто його був такий **героїчний**, патріотичний **вчинок**. Тому що, **хто міг колись таку дорогу землю віддати?!** А він, бачите, віддав, *ту землю*.

Досить того, що там, *котрий загинув, його привозили тут*, хоронили на тому цвинтарі. Але навпроти цвинтара була хати́на, в якій розміщувався воєнний *госпіталь*. І **там виходжували**. Кого виходили, то виходили, а кого не виходили, то знову такі через дорогу хоронили на тому цвинтарі»⁶.

Перегляд низки інтонаційно виділених слів засвідчив, що суб'єкти дії (армія, цвинтар, хазяїн, земля, госпіталь) і предикати (гинув, виходжував) творять каркас зачину сюжету, де домінує мотив «господар віддає свою землю під

цвинтар». Цей життєвий факт викликає яскраві чуттєві зрушення в оповідачки: здивування і схвалення. Водночас її емоційно-аксіологічна позиція щодо зображуваного допомогла створити не стільки інформативний, скільки естетично забарвлений текст, де наявні ознаки ідеалізації героя через гіперболізацію вчинку, що передано через форму риторичного запитання. Художність переказу підкріплено актуалізацією символічного образу, що виразилося в повторенні та наголошуванні слова «земля», яке є тим нервовим вузлом, дотик до якого, за висловлюванням О. Веселовського, пробуджує в нас низку певних образів.

Досить важливою проблемою є визначення меж твору в контексті бесіди, у яку він включений. Якщо препарувати оповідання, то можемо виділити декілька сегментів, що реалізують окремі сюжетотворчі мотиви. Цілісно текст охоплює часовий проміжок від 1916 року до початку 1990-х років. Зміст указує на те, що маємо справу з жанровою видозміною, де очевидним є перехід від історичного переказу до меморату. Справді, спочатку йде розповідь про події героїчного минулого, свідком яких оповідачка не була: в епічній тональності мовиться про господаря, який віддав землю під стрілецький цвинтар. Далі оповідь переривається переказом про вишитий *ясічок*, який можна вважати самостійним фольклорним твором з ознаками сформованої структури⁷. Наступні фрагменти представлено у формі меморату, де частини демонструють різні стадії епічного часу – і того минулого, де оповідачка могла опиратися на власний досвід (замурування брами-тризуба на стрілецькому цвинтарі в «советський» період), і того недавнього минулого, де вона була дійовою особою драматичних подій, пов'язаних із відновленням брами. Про фольклорність останньої частини розповіді, очевидно, говорити рано.

У підсумку зазначимо, що ми намагалися коротко охарактеризувати питання, які спонукають до вироблення чіткіших критеріїв атрибутування сучасної фольклорної прози. У перспективі це допоможе підготувати збірник оповідань та переказів про січових стрільців, над яким працюємо. Потрібність його в українській фольклористиці безсумнівна, оскільки продиктована потребою

об'єктивного відображення народного погляду на непросту та трагічну історію України у ХХ ст.

Примітки

¹ У передмові до збірника «Великий Жовтень і громадянська війна в народній творчості України», який присвячено «революційній поезії українського народу 1905–1920 рр.», мовиться про те, що «далеко не все ще зібрано і записано з того, що створено в період революції і в перші роки Радянської влади».

² Висловлюємо щиру подяку п. Галині Сварник за допомогу в організації доступу до рукописів [див.: 17, с. 20–23].

³ Archiwum Biblioteki Narodowej w Warszawie. – Archiwum im. T. Szewczenki, 1459, XVI, 14, 18/12, арк. 1–4 (Оповідання чотаря Миколи Саєвича. «Відібрання гуцулів з польських легіонів»); 18/16, арк. 1–18 (Оповідання Осипа Антона Левицького, родом з Фалькова); 18/11, арк. 2–39 (Записки Якова Рудницького зі сотні Гутковського) тощо.

⁴ Побутують легенди про сотника УСС, генерала-четара УГА Мирона Тарнавського (1869–1938) [див.: 16, с. 23].

⁵ Такої думки дотримуються С. Мишанич, О. Бріцина.

⁶ Записала О. Кузьменко 16 жовтня 2006 р. у с. Посухів Бережанського р-ну Тернопільської обл. від Ганни Скальської, 1946 р. н. [домашній архів О. Кузьменко].

⁷ Цей текст ми опублікували в статті «Актуалізація образу “могила” у сучасній фольклорній традиції про січових стрільців» [7, с. 265].

Література

1. *Борисенко В.* Свіча пам'яті: усна історія про геноцид українців у 1932–1933 роках / В. Борисенко. – К. : Стило, 2007.

2. *Бріцина О., Головаха І.* Прозовий фольклор села Плоске на Чернігівщині: тексти та розвідки / О. Бріцина, І. Головаха. – К., 2004.

3. Великий Жовтень і громадянська війна в народній творчості України / за ред. М. Т. Рильського ; автори вступ. ст.: В. С. Бобкова, І. Я. Лазаревич. – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1957.

4. *Кейда Ф., Мишанич С.* Народні месники України у фольклорі / Ф. Кейда, С. Мишанич. – Донецьк : Кассіопея, 1998.

5. *Кирчів Р.* Фольклор у системі новочасної української культури // Записки НТШ. – Л., 2001. – Т. 242 : Праці секції етнографії і фольклористики.

6. *Криничная Н. А.* О методике собирання преданий / Н. А. Криничная // *Русский фольклор: полевые исследования.* – Ленинград, 1985. – Т. 23.

7. *Кузьменко О.* Актуалізація образу «могила» у сучасній фольклорній традиції про січових стрільців / О. Кузьменко // *Нове життя старих традицій: Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті. Матеріали Міжнародної наукової конференції в рамках V Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня» / за ред. В. Давидюка.* – Луцьк : Твердиня, 2007.

8. *Кузьменко О.* Психологія поведінки українців в народних оповіданнях про Першу світову війну (за польовими матеріалами з архіву В. Гнатюка) / О. Кузьменко // *Антропологія літератури: комунікація, мова, тілесність / уклад. І. В. Папуша // Studia methodologica.* – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – Вип. 25.

9. *Кузьменко О.* Стрілецькі пісні в архівах і дослідженнях В. Гнатюка / О. Кузьменко // *Наукові записки.* – Тернопіль : ТДПУ, 2001. – Вип. 10. – (Серія «Літературознавство. До 130-річчя народження В. Гнатюка»).

10. *Кузьменко О.* Усна словесність про січове стрілецьтво: деякі аспекти історичної дійсності та фольклорної естетики / О. Кузьменко // *Схід – Захід. Історико-культурологічний збірник.* – Х. : ТНМТ, 2008. – Вип. 11–12. – С. 139–149.

11. *Кузьменко О.* Фольклорна проза про січове стрілецьтво: історія збереження й перспективи дослідження / О. Кузьменко // *Традиційна культура в умовах глобалізації: проблема збереження і оновлення етнічно-культурної спадщини. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 27–28 серпня 2008 р.* – Х., 2008. – С. 70–76.

12. *Мишанич С.* Біля джерел народної прози / С. Мишанич // *Мишанич С. Фольк-*

лористичні та літературознавчі праці. – Донецьк, 2003. – Т. 1.

13. *Мишанич С. В.* Усні народні оповідання. Питання поетики / С. В. Мишанич. – К. : Наукова думка, 1986.

14. Народні оповідання / упорядкув., вступ. ст. та прим. С. В. Мишанича. – К. : Дніпро, 1986.

15. Невигадане. Усні історії остарбайтерів / авт.-упоряд., ред., вступ. ст. Г. Г. Грінченко. – Х. : Райдер, 2004.

16. *Панькевич О.* Генерал Мирон Тарнавський. – Л. : Галицька видавнича Спілка, 2005.

17. *Сварник Г.* Архівні та рукописні збірки Наукового товариства ім. Шевченка в Національній бібліотеці у Варшаві : каталог-інформатор. – Варшава ; Л. ; Нью-Йорк, 2005.

18. Степан Бандера та його родина в народних піснях, переказах та спогадах / запис та упорядкув. Г. Дем'яна. – Л., 2006.

19. Стрілецькі пісні / упорядкув., запис, вступ. ст., комент. та дод. О. М. Кузьменко. – Л. : Ін-т народознавства НАНУ, 2005. – 605 с. : 32 с. іл.

20. Українці про голод 1932–1933 / фольклорні записи В. Сокола. – Л., 2003. – 230 с.

21. *Чистов К. В.* Реконструкція текста і проблеми текстології преданий / К. В. Чистов // *Текстология славянских литератур.* – Ленинград, 1973.

22. Яворівщина у повстанській боротьбі. Розповіді учасників та очевидців / запис. та упорядкув. Є. Луньо. – Л. : Літопис, 2005. – Т. 1. – 575 с.

Список скорочень

АНФРФ ІМФЕ – Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

ЦДІАУЛ – Центральний державний історичний архів України у Львові

SUMMARY

The article considers the genres of Ukrainian prose folklore about the World War I, namely folk stories and legends about the Ukrainian riflemen; highlighted the problems associated with fixation, systematization and research.

Samples of these genres of folk art were presented in publications in 1920s–1980s incomplete and one-sided, because the Soviet censorship prevented the display of objective picture of the narrative tradition in historical and heroic themes. Another problematic issue is the limited time and geography of its recordings.

The basic points in the study of folk prose of early XXth century, mainly in aspects of riflemen topic are outlined.

V. Hnatiuk started an early interest to the lumps of World War. He has conducted systematic collection of works of various genres. Special case of records of riflemen narratives was organized by O. Nazaruk.

In the early 1990s, the problem of collecting and research of the samples of prose of the first third of the XXth century noticed G. Damian and V. Sokil. In the next decade, special recordings of folk prose of riflemen

appeared sporadically in line with other folkloristic themes. Only recently popular stories of the World War I, stories about Ukrainian riflemen became the object of our targeted searches.

Our expeditionary work has convinced us that the material does not extend beyond the traditional subjects forming a historical fiction and is more strongly associated with the «microhistory» of facts «local scale» than the «big» story.

Another problem is the issue of developing common principles of description of material and its ordering.

When decoding, we used the technique of mixed system combining punctuation, approved successfully by O. Britsyna and I. Holovakha.

The folklore collections published in recent years, confirming the existing problem of delimitation texts recent formation, which R. Kyrchiv had broken.

In addition, we note that we have tried to outline briefly the issues that lead to the formation of clearer criteria of modern folk prose. Research was motivated with the need of objective coverage on the popular view of the World War in 1914–1918.

Keywords: folk stories, traditional stories about riflemen, folklority, 'performer model'.